

svi oni govore o, naprotiv, upornoj antipatiji za principe građanskog društva i kritiku ultranacionalizma kojeg takve grupe u Srbiji danas predstavljaju.²⁷²

Konačno, pojam demokratije za Koštunicu i DSS izgleda da je oblikovan nacionalističkim interesima.²⁷³

Na kraju, šta je vrijeme pokazalo o Koštunici od kada je napisan prvobitni tekst? Raniji tekst je istakao sumnje o osnovnoj promjeni u njegovim uvjerenjima, ali je priznao praktična ograničenja koja bi vjerovatno ograničila njegovu slobodu djelovanja. Čak i danas, ja vjerujem da se Koštuničina paradigma izmijenila manje nego što su se mnogi nadali, iako je on možda modificirao ili promijenio svoj pristup nekim pitanjima zbog domaćih i međunarodnih pritisaka. Na mnogo načina, Koštunica još uvijek tumači događaje iz tradicionalne perspektive, iako je prigušio svoje trajne nacionalističke stavove. Ovo nije iznenađujuće, jer je on morao usmjeriti mnogo svoje političke energije na žučne domaće političke zakulisne borbe, koje su kuliminirale u izborima u septembru 2002. godine. A njegovi pogledi su ublaženi realnošću zbog nepovoljne ravnoteže snaga sa

---

²⁷² Na primjer, službena Internet stranica DSS-a je sadržavala oštar napad Časlava Koprivice na nevladine organizacije u Srbiji, u kojima ih je optuživao za "nekritičko preuzimanje uzora sa strane i pokušaj njihovoga presađivanja na domaće tlo," i kritizirao za njihovu navodnu "netolerantnost" i nazivao ih "kosmopolitski provincijalci" i izjavio da oni vjeruju da "bi za Srbe možda bilo najbolje da kao narod i država propadnu, jer bi tek tada moglo biti izvršeno 'očišćenje' od nacionalizma." O NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA, na Internet stranici, URL:

<http://www.dss.org/aktuelno.asp> (april 2002.).

²⁷³ Što je značajno, DSS je bio razočaran da je Vojislav Šešelj pozvao na bojkot u drugom krugu izbora 2002., navodno vjerujući da bi Šešeljevi sljedbenici u suprotnom podržali Koštunicu da su glasali, umjesto Labusov (Đinđić) tim: "vidimo da Šešelj pozivom na bojkot ide u prilog Đinđiću." Draško Vuksanović, MALI SLOBA I VEČITO OMILJENI OPOZICIONAR, službena web stranica DSS-a na Internetu, URL:

<http://www.dss.org/aktuelno.asp>

Međunarodnom zajednicom, kao i zbog potrebe Srbije da poboljša odnose sa ostatkom svijeta. Sve je ovo prisililo Koštunicu da izbjegne konfrontirajući stav prema inostranstvu. Doduše, što je pozitivna strana, nasilje je izbjegnuto i učinjen je napredak u nekim sferama, kao što je funkcionalniji (ali i dalje neriješen) odnos sa Crnom Gorom, izvjesna saradnja sa Haškim tribunalom i bolji odnosi sa Sjedinjenim Državama. U izvjesnom smislu, međutim, veći progres može se pripisati drugima unutar DOS koalicije, a ne samom Koštunici, koji je u stvari često djelovao kao prepreka progresu. Ipak, sve skupa, mnoga od ključnih pitanja na kojima će Koštuničine tradicionalne ideje o srpskom nacionalizmu biti testirane, ostaju neriješena. Zaista, u nekim primjerima, Koštuničine prošle ideje izgleda da se ponovo pojavljuju, kao što se vidi u događajima iz ovog DODATKA BOSANSKOM IZDANJU, koji daje zapažanja o njegovim duboko skrivenim uvjerenjima i stalnom programu.

Politička situacija u Srbiji ostaje nepredvidiva, ali je vjerovatno da će Koštunica nastaviti da igra značajnu ulogu u zemlji šta god da se desi, kao i da će njegovi stavovi i politika oblikovati budućnost Srbije u narednom vremenskom periodu. S obzirom na sadašnju prisutnu međunarodnu i regionalnu ravnotežu snaga, može proći dugo vremena prije nego što Koštunica bude u stanju da ispuni bilo koji od glavnih nacionalističkih ciljeva, a možda neće nikada ni biti sposoban da to učini. Međutim, čak i u tom slučaju, ukoliko u međuvremenu ne bi bilo konačnog rješenja, Srbija bi pod njegovim rukovodstvom mogla još uvijek biti sposobna da omete stabilnost u područjima kao što su Bosna i Kosovo, zamrzavajući status quo u očekivanju da bi maksimalistički ciljevi mogli biti ostvareni u budućnosti ako bi se ravnoteža snaga promijenila. Takva opozicija bi mogla otežati progres i frustrirati Međunarodnu zajednicu, čak ako bi to učinila indirektno i zakonskim sredstvima. Kako je napomenuto u prvobitnom tekstu, Međunarodna zajednica, sa svoje strane,

može još uvijek spriječiti Koštunicu od postizanja takvih ciljeva, ali mora biti voljna da slijedi dosljedan angažman, da vrši pritisak i da poduzme inicijative za konačna rješenja, čak i ako se vlada koju on vodi ne slaže sa tim.

1. novembar 2002.

Norman Cigar

Prilog: 2

VOJISLAV KOŠTUNICA - DEMOKRATA NA VELIKOSRPSKI NAČIN (Slobodan Inić)*

Ne postoji valjda niko na političkoj pozornici Srbije u ovih posljednjih pet godina "pluralizma", ko je našem današnjem žalosnom nacionalnom i političkom stanju iz redova opozicije toliko doprinio, a da se ne zove onaj drugi Vojislav... kao - Vojislav Koštunica. Teško je, takođe, pronaći nekog od stranačkih vođa ko je spreman da se na riječima, opet, toliko poziva na načela u politici i političkim borbama, obnavljajući jednu staru frazu Jaše Prodanovića još iz vremena strančarskih (i "partizanskih") "ćeranja" u staroj Srbiji, a ko je, ne manje, spreman da ih izda u prvoj pogodnoj prilici kao predvodnik najnovije generacije "demokratskih" Srbijanaca.

Ovaj politički portret ide upravo tragom Koštuničinog autentičnog poziva na načela, i u skladu s njima, držanje u politici, kad je riječ o samom Koštunici. Koliko je, zapravo, Koštunica na nivou načelnosti u političkom životu o čemu teži da drži lekcije drugim.

Bez objašnjenja vlastite uloge

Sklonost da Koštunica ne daje ni pet para svojoj politici načela i "strogog odvajanja opozicije od vlasti" na

---

* Po dogovoru sa autorom i odobrenjem Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji, preštampano iz publikacije: Slobodan Inić, *PORTRETI*, str. 277 - 283, 6. knjiga Biblioteka SVEDOČANSTVA, izdata u Beogradu 2001. godine.

koju se ponosno poziva, pa čak u ime nje da dijeli i packe drugim učesnicima političkog života Srbije, potvrđuje i njegova najnovija ocjena, nadam se i posljednja, ukoliko opet ne bude "načelno" promjenio mišljenje, tek završenog prekodrinskog rata.

U pismu kragujevačkim štrajkačima - oružarima ovih dana vođa "demokrata" poručuje: "Situacija u kojoj se svi nalazimo...posledica je jedne sulude politike režima koji je izgubio rat vođen ni za šta, jer Srbi van matice postaje izbeglice, a u matici gladni i poniženi" (*Naša borba*, 3.9.1996).

Vođa srbijanskih "demokrata" nije im samo poručio koliko je i on sam - pored, razumije se, najveće odgovornosti režima - iz opozicije doprinio situaciji u kojoj se "svi zajedno nalazimo". Ne puno manje od tog režima i Koštunica je bio jedan od opozicionih prvaka koji je navlačio i podsticao režim na takvu politiku rata, koju danas naziva suludom i koji je vođen ni za što.

Teško je reći da li Koštunica danas misli da se taj rat mogao dobiti, umjesto sulude politike, jednom "pametnom" politikom? Jer, nije "suluda politika" sama po sebi dovela do toga do čega je sve dovela, nego je jedno velikosrpsko shvatanje nacionalnih interesa, koje je kao takvo suludo, vodilo i suludoj politici rata. Koštunica izgleda, hoće reći nešto drugo: da je on bio u prilici da vodi politiku ona bi bila "pametna". Isti cilj, ista meta, isto rastojanje, ali zašto - "pametna"!

Dakle, ona je suluda samo zato što ju je vodio Milošević, a ne zato što je jedno shvatanje srpstva suludo, bez obzira ko ga zastupa i pretvara u nacionalnu politiku - Milošević, Jović, Kadijević, Koštunica, Vuk, Šešelj... i čitava ta bulumenta Velikosrba, bilo da su tradicionalni ili birokratski (crveni) nacoši.

Šta je Koštuničina "pametna" nacionalna politika, naspram one Miloševićeve "sulude", "autoritarne i samo

prित्रvorno nacionalne, a po svojoj suštini i posledicama nacionalne i antinacionalne" (*Javnost* 10.2.1996) pokazuje i njegova fraza na koju se često pozivao o "drugačijoj, demokratskoj nacionalnoj politici Beograda".

Da je on bio u Dejtonu...

Koštunica vjeruje da bi on, da je bio umjesto Miloševića, u Dejtonu, "više vodio računa" o samostalnosti Republike Srpske, nego o samostalnosti BiH!? Teško je u tome razabrati kako: riječima ili daljom prijetnjom i oružjem? Što se tiče riječi, više niko nije bio spreman u međunarodnoj zajednici da sluša okrvavljeni srpski vokabular. Oružjem? Da Milošević nije prihvatio Dejtonski sporazum, umjesto "svi Srbi u jednoj državi" stvar bi, bojim se, završila kao - svi Srbi na jednom groblju!

Pa ipak, to Koštunica zove "drugačijom, demokratskom nacionalnom politikom"?! Biti i ostati dosljednim "Miloševićem" na kraju rata isto onako kako je ovaj to bio na početku kad je cijelom svijetu prijetio: "Nemojte vi nama pretiti silom, mi smo ta sila"! Ali, to nam samo otkriva da razlika između Miloševića i Koštunice, i pored njegove bombaste fraze o "drugačijoj, demokratskoj politici", uopšte ne postoji, izuzev što bi naš nacionalni "demokrata" bio i ostao "advokat" srpstva "na korist svoga klijenta", a ne na njegovu štetu sve dok "klijent" ne bi "doslednost" svog "advokata" konačno platio glavom!

Tako zbori pravnik Voja Koštunica, pisac nekih knjiga o demokratiji u nas i "u kapitalizmu" (*POLITIČKI SISTEM KAPITALIZMA I OPOZICIJA*, 1977; *STRANAČKI PLURALIZAM ILI MONIZAM*, 1983). On vjerovatno misli da mu je to parnica, pa ko više izdrži njegova je livada! Ma, cijeli problem i jeste samo u tome što Koštunica, ili njemu slični nisu umjesto Miloševića, a ne što je takva politika sama po sebi naopaka.

Da je Milošević pokazao da je sumanut kao i da se isto tako dade i zaustaviti u to smo se mogli već uvjeriti, ali da vođa "demokrata" misli da je podigao Srbe na četvrti srpski ustanak samo zato da bi ih na kraju izdao, to prevazilazi sve monstruoze predstave koje je sam Milošević dosada proizveo i mogao proizvesti o sebi!

Jer, da Milošević nije bio jačom silom zaustavljen, išao bi taj do Salzburga na sjever i Soluna na jug! I sigurno je da u tom slučaju ne bi ostavio Koštunici da mu bude konkurencija u trci ko će ponijeti slavu, čast i žezlo za svesrpsko ujedinjenje. Ovako, pored dokaza da ovaj to nije mogao, ostaje nam da vjerujemo Koštunici da bi on to mogao sa - "drugačijom, demokratskom nacionalnom politikom"!

Druga Jugoslavija nije ni postojala

Postoji, međutim, i još jedna razlika na kojoj Koštunica insistira u odnosu na Miloševića. On bi, valjda, kao "demokrata" bio u stanju, za razliku od Miloševića, da "advokatski" ubijedi međunarodnu zajednicu da druga Jugoslavija nije ni postojala!? Samo prva, ona koje opet ne bi bilo bez "srpske vojne pobjede i moralnog kredita iz Prvog svetskog rata" tako da bi Zapad rješavao jugoslovensku krizu bez "šest republika, veštački stvorenih posle Drugog svetskog rata u komunističkoj Jugoslaviji"!

Ali, pošto je srpsku stvar zastupao Milošević, međunarodna zajednica je i donijela svoju presudu: zapadni antikomunisti su u svem svom antikomunizmu odlučili da podrže komunistička rješenja druge Jugoslavije - republike kao države i njihove granice kao državne međe!? Tu je Zapad previdio postojanje Koštunice i njegovo shvatanje samo jedne Jugoslavije, one iz 1918. godine. Nema još dokaza da je zbog svega toga Koštunica optužio Zapad za duboko ogreznucé u komunizam.

Koštunica je onda htio pružiti svoja uvjerenja da on politički respektuje međunarodnu zajednicu: "vlast u Beogradu je sve učinila da od vodeće sile u međunarodnoj zajednici stvori sebi neprijatelja. To je jedan od najnepromišljenijih poteza. Urađeno je nešto što je doslovno podsećalo na izazivanje sudbine". Ali, kad bi samo ovaj "načelista" umio ostati kod neke od svojih izjava makar onoliko vremenski koliko ona traje!

Jer, kao po nekom pravilu, odmah potom slijedi izjava od koje bi se i sam Milošević iz razdoblja borbi za Vukovar preplašio - "Jovan Dučić je pisao... da su Srbija i Bosna pre Prvog svetskog rata bile 'nedeljive'. Tada su Srbija i Bosna bile državno razbijene, sa Bosnom koja je bila anektirana od Austro-Ugarske. Mi se moramo ponašati i danas kao da su Srbija, odnosno SR Jugoslavija i Republika Srpska 'nedeljive'...". U svemu tome nisu obavezni dokazi kad su to Srbija i Bosna bile nedjeljive ili kad su to bile na državni način "jedno". Uostalom, to nije ni potrebno, dovoljno su takve izjave same po sebi.

Vjerovatno da je to, prema Koštunici, onaj promišljeni potez koji nam od međunarodne zajednice ne pravi neprijatelja, a nije ni izazivanje sudbine! Biljana Plavšić je morala zbog takvih i sličnih izjava da javno i ponizno pročita izvinjenje preko elektronskih medija. To kod Koštunice nije proizvelo nikakav utisak. Čovjek je naprosto međunarodno "nedodirljiv". On i dalje priča istu priču: u ime "drugačije, demokratske nacionalne politike".

Zapad protiv moderne Srbije

Konačno, svoj će odnos prema zemljama zapadne demokratije ovaj srbijanski "demokrata" do kraja objasniti početkom ove godine jednom "bisernom" izjavom: "Postoji i drugi ugao posmatranja, i prema njemu će Milošević biti potreban zapadnim zemljama sve dok bude sprečavao

stvaranje moderne i demokratske srpske države. Srpska opozicija, ipak, mora da se osloni na sopstvene snage, što ne znači da treba ratovati sa Zapadom" (NIN, 23.2.1996)!

To govori neko ko inače misli da je bar sam sebi objasnio ulogu opozicije i u socijalizmu i u "kapitalizmu".

Kao, demokratskom i antikomunističkom Zapadu ne odgovara demokratska i moderna srpska država, koju bi da izgrade opozicione "demokrate" predvođene Koštunicom, pa je našao Miloševića, bivšeg komunističkog vođu, da ih spriječi u njihovim težnjama za "demokratijom i modernošću". Inače, posljednji nalazi upućuju na zaključak da Srbija samo što nije prepukla od modernizma i demokratije.

Ovaj prožimajući stav antizapadne "demokratije" na velikosrpski način ima dublje porijeklo: Srbija nije između Istoka i Zapada, ona je iznad Istoka i Zapada. To je samo drugi pristup, za razliku od komunizma, istom - tradicionalnom kolektivizmu. Srbija je kolektivistička i kad nije komunistička. Neka nam za utjehu posluži to da Koštunica i njegova opozicija neće, prema posljednjem obećanju, bar ratovati protiv Zapada. U suprotnom, teško Zapadu, a nama neka bude kako biti mora. Ali, ko zna. Znajući kakav je Koštunica "načelista", već sutra to može da bude i drugačije.

Kao što su "demokrati" Koštuničinog i sličnog tipa srušili jedan raniji mit srbijanske opozicije, prema kome je ona u sukobu sa komunistima, a podržavali njihovu ratnu nacionalističku politiku na jedan pritvoran način i sve, bajagi, kritikujući Miloševića kao komunistu, što nam samo govori da su oni, prije svega, nacionalisti i da razlika između njih - antikomunističkih nacionalista i onih nenacionalističkih komunista ne postoji, ti isti "demokrati" ruše i još jedan mit o sebi - mit o navodno prirodnoj demokratskoj vezi između srbijanske opozicije i Zapada.

Ne samo da ta veza ne postoji, nego se radi o pravom sukobu sa zemljama zapadne demokratije. Kako se danas može biti demokrata u Srbiji, zvati se i predstavljati se tako, a u isto vrijeme biti u zavadi sa Zapadom gotovo do samog rata, to, valjda, jedino Koštunica i njemu slični nacionalisti "demokrati", mogu objasniti.

Rat za "drugo plućno krilo"

Da je rat vođen "ni za što" to može da kaže neko drugi, ko je čitavo vrijeme bio i protiv rata i protiv takve krvave politike srpstva. Što se tiče samog Koštunice, neće biti baš da je rat vođen "ni za što"! Jer, do prije samo godinu dana, nacionalni "demokrata" je razvijao jednu monstruožnu "organicističku" teoriju sa "naučno" - narodskom pretenzijom o njenoj interpretaciji, teoriju čak, s pozivom "na pamet" (!) o Srbiji sa "dva plućna krila"!?

"Samo opstankom Republike Srpske, Srbija će ostati sa oba plućna krila. Bez zapadnih zemalja, Srbija bi postojala kao invalid, sa samo jednom stranom pluća. Svaka varijanta tipa mirovnog plana Kontakt-grupe ili nekog sličnog rešenja koje konzervira, čuva Bosnu i Hercegovinu u nekadašnjim granicama, pa makar Srbima davala i status nekakve federalne jedinice, ne predstavlja rešenje koje bi nam moglo sačuvati to drugo plućno krilo srpskog naroda" (*Argument*, 11.8.1995).

Shodno najranijim i najelementarnijim oblicima svijesti o društvu, zajednici i narodu, inače, karakterističnim predpotopnom razdoblju, Koštunica je, kao što vidimo, danas, na kraju XX stoljeća, "invenirao" sopstvenu teoriju za srpski narod: Srbiju možemo, konačno, zamisliti sa dva plućna krila!?

I sad, kako to, najednom, da je rat vođen "i za što"!?

A, "drugo plućno krilo"? Šta će Srbija da radi bez tog "drugog plućnog krila". Moj je savjet u tom pogledu onaj: neka jede "negro" bombone - "lakše se diše".

Računajući, vjerovatno, na masovnije prihvatanje takve ili sličnih besmislica, da Srbija poput kakvog živog stvora, ne može valjda disati i živeti bez oba, ili drugog plućnog krila, Koštunica je jedan od onih koji su doprinijeli da joj se danas dođe glave zbog tog famoznog drugog plućnog krila. Ali, u isto vrijeme to su oni pravi uzroci, koje je Koštunica prikrio u svom pismu kragujevačkim štrajkačima - oružarima, zašto Srbi "van matice postaje izbeglice, a u matici gladni i poniženi".

Ne treba zaboraviti da o tome govori čovjek koji je po svojoj profesionalnoj vokaciji naučni radnik, sa pretenzijom naučnog stvaraoca. To nije Mirko Jović, pa ni onaj drugi fatalni Jović, Borislav. Riječ je, konačno, o autoru i piscu određenih teorijskih radova i naučnih studija sa ozbiljnim pretenzijama. Kad takav, poslije svega što je naučio o društvu, narodu i državi, zastupa prirodno-organicističke teorije u interpretacijama nacionalnih interesa jednog naroda, onda zašto bi se valjalo čuditi ne manje besmislenim teorijama raznih "jovića".

Koštunica u svom "teorijskom" naporu da se Srbija domogne tog "drugog plućnog krila" nije pristajao ni na ono, makar vještačko, "plućno krilo". "Svaka varijanta tipa mirovnog plana Kontakt-grupe ili nekog sličnog rešenja koje konzervira, čuva Bosnu i Hercegovinu u nekadašnjim granicama, pa makar Srbima davala i status nekakve federalne jedinice, ne predstavlja rešenje koje bi nam moglo sačuvati to drugo plućno krilo srpskog naroda".

Nacionalizam doveden do rasizma

Drugi razlog zbog čega valja ratovati u BiH, prema Koštunici, jeste još jedno njegovo "organističko" otkriće prema kome su bosanski Srbi srpsko rasniji od njihove sabraće s druge strane Drine, u Srbiji: "Taj deo našeg naroda važno je spasiti... jer on predstavlja, ako smem da se bavim

tom vrstom procena, zdravu nacionalnu supstancu. Taj naš narod može pomoći da se pojača osećaj pripadnosti srpstvu, koji je znatno oslabljen u metropolama u matici"!?

Pobijati tezu da su bosanski Srbi rasno srpskiji od ovih ovdje ne manje je besmislen od samog otkrića njenog tvorca koji se izgleda ne osjeća nimalo obaveznim na dokaze u tom pogledu. Jedini način da se to shvati jeste mistično Koštuničino objašnjenje "koliko se uopšte može smatrati potomcima svojih velikih predaka". Posle svih zala koja su u ovom veku zadesila srpski narod, svih ratova, ustaškog genocida i poluvekovnog režima komunističke represije i korumpiranja ljudi, mogu se i objasniti promene u nacionalnom karakteru, pa i kriza nacionalnog identiteta".

Vjerovanje u neku vrstu Srbotevtonske pasmine naših predaka dužno je odgovora na pitanje koje, po prilici, glasi ovako: a, zašto smo mi danas tako "mali" kad smo imali tako "velike" i "slavne" pretke? Moji nalazi govore, pak suprotno. Ništa se u Srbiji ne dešava danas, što se već nije desilo u njenoj prošlosti! Ni manjeg naroda, ni veće predstave o svojoj istorijskoj misiji.

Biti "veliki demokrata i veliki Srbin u isto vreme" (*Vreme*, 17.2.1996), u šta vjeruje Koštunica i kako se sam vidi, kroz "odmereni, postojani demokratski nacionalizam" nije moguće, a da takav od sebe ne napravi, uprkos sve svoje lične i privatne ozbiljnosti, saodgovornog za sve ono što se desilo s ovom zemljom i njenim narodom.

Naša nesreća ne potiče, kako inače misli Vojislav Koštunica, tipičan predstavnik srbijanskog pravoslavnog i opančarskog nacionalizma, od onih koji ne vjeruju u sopstvenu naciju, nego od onih koji u tom vjerovanju pretjeruju na jedan i smiješan i tragičan način žrtvujući čak i same sebe u tom pogledu.

Da bi se Srbi dali voditi u rat preko Drine i Save u ime pravih besmislica, neviđenog bezumlja i krajnjeg primitivizma od strane svoje političke i intelektualne "elite", kad je riječ o

tumačenju njihovih nacionalnih interesa, jasno je već bilo svakom razumnom čovjeku na početku sukoba i vojne eskalacije krize na prostorima bivše Jugoslavije.

O tome, možda, najbolje govori i sam mučni proces katastrofalnog rasula "srpske stvari" od tada pa sve do danas. Primjer tzv. Republike Srpske Krajine pokazuje da ona i nije mogla završiti drugačije nego kako je završila jednostavnom činjenicom da je sama ideja o njoj bila izraz sveukupne Srpske Nacionalne Ograničenosti. Vojislav Koštunica je jedna od njenih blistavih perjanica.

Antonio Gramsci. HUMANISM, GERMANISM, FROM LEFT TO
TO GENOCIDE (THE NEW SPA. GRUPO. CO. 1974. CO.
GENOCIDA). New York University Press, New York, 1974.

Series on THE NATIONAL QUESTION IN THE 1930s. THE
ROOTS, HISTORY, POLITICS (NACIONALISMO HISTORICO
U. JUDICIALNO. KORNENI, HISTORIJA I POLITIKA).
Cornell University Press, Ithaca, New York, 1964.

IZVORI

Bill, Richard. WHY INTELLIGENCE OPERATIONS ARE IRREVOCABLE
(ANALIZA RAZI OD LAKI. ZASTO SU OSVETSTANI
PROMASAJI NEIZBIEZNI). World Affairs, October 1976.

Burke, John. RESOLVING DEEP-ROOTED CONFLICTS
a Handbook (KAZNEŠAVANJE DUBOKI KORNENI
KONFLIKATA). George Washington Press of America, Latham,
Maryland 1987.

Burke, John. RESOLVING DEEP-ROOTED CONFLICTS
a Handbook (KAZNEŠAVANJE DUBOKI KORNENI
KONFLIKATA). George Washington Press of America,
Latham, Maryland 1987.

Choi, Young Hoon. PARADOXES AND CONVENTIONS,
UNCERTAINTY IN DECISION MAKING AND
INTERDEPENDENCE. (PARADOKSE I
KONVENIENCIE, NESIGURNOST ODLOČIVANJA I
PODPETNOST VOJ). University of Michigan Press,
Ann Arbor 1983.

a) Knjige

- Anzulović, Branimir, HEVENLY SERBIA : FROM MYTH TO GENOCIDE (NEBESKA SRBIJA - OD MITA DO GENOCIDA), New York University Press, New York 1999;
- Banac, Ivo, THE NATIONAL QUESTION IN YUGOSLAVIA : ROOTS, HISTORY, POLITICS (NACIONALNO PITANJE U JUGOSLAVIJI - KORIJENI, HISTORIJA I POLITIKA), Cornell University Press, Ithaca, New York 1984;
- Betts, Richard K, ANALYSIS, WAR AND DECISIONS : WHY INTELLIGENCE FAILURES ARE INVITABLE (ANALIZA, RAT I ODLUKE - ZAŠTO SU OBAVJEŠTAJNI PROMAŠAJI NEIZBJEŽNI), World Politics, oktobar 1978;
- Burton, John, RESOLVING DEEPROOTED CONFLICTS : a Handbook (RAZRJEŠAVANJE DUBOKO UKORIENJENIH KONFLIKATA - Priručnik), University Press of America, Lanham Maruyland 1987;
- Burton, John, RESOLVING DEEP-ROOTED CONFLICTS : a handbook, (RJEŠAVANJE DUBOKO UKORIENJENIH KONFLIKATA - priručnik), University Press of America, Lanham, Maryland 1987;
- Choi, Young Back, PARADIGMS AND CONVENTIONS : UNCERTAINTY, DECISION-MAKING AND ENTERPENNEURSHIP, (PARADIGME I KONVENCIJE, NESIGURNOST, ODLUČIVANJE I PODUZETNIŠTVO), University od Michigan Press, Ann Arbor 1993;

- Clausewitz, Carl von, ON WAR (O RATU), izd. i prev. Michael Howard i Peter Paret, Princeton University Press, 1984, str. 370;
- Horvat, Branko, KOSOVSKO PITANJE, Globus, Zagreb 1988;
- Inić, Slobodan, PORTRETI, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd 2001;
- Jervis, Robert, PERCEPTION MISPERCEPTION IN INTERNATIONAL POLITICS (PERCEPCIJA I POGREŠNO OPAŽANJE U MEĐUNARODNIM POLITIKAMA), Princeton Press, Princeton 1976;
- Kočović, Bogoljub, ETNIČKI I DEMOGRAFSKI RAZVOJ U JUGOSLAVIJI OD 1921 - 1991, Paris : Bibliotheque Dialogue, 1998, str. 496 - 499;
- Koštunica, Vojislav, POLITIČKI SISTEM KAPITALIZMA I OPOZICIJA, Beograd 1977.
- Koštunica, Vojislav, STRANAČKI PLURALIZAM ILI MONIZAM, Beograd 1983.
- Kuhn, Thomas S, THE STRUCTURE OF SCIENTIFIC REVOLUTIONS (STRUKTURA NAUČNIH REVOLUCIJA), Chicago University Press, 3. izd, 1996;
- Margolis, Hauard (Howard Margolis), PARADIGME & BARIJERE : HOW HABITS OF MIND GOVERN SCIENTIFIC BELIEFS (PARADIGME I BARIJERE : KAKO NAVIKE MIŠLJENJA VLADAJU UVJERENJIMA NAUČNIKA), Chicago University Press, Chicago 1973;
- Noel, Malcom, KOSOVO : A SHORT HISTORY (KOSOVO - KRATKA HISTORIJA), Macmillian, London 1998;
- Rubenstein, Richard E, CONFLICT RESOLUTION AND POWER POLITICS : GLOBAL CONFLICT AFTER THE COLD WAR (RAZRJEŠENJE KONFLIKATA I POLITIKA

MOĆI - GLOBALNI KONFLIKT NAKON HLADNOG RATA), ICAR radna studija George Mason University, Fairfax, Virginia, januar 1996;

- Sandole, Denis J. D, PARADIGMS, THEORIES AND METAPHORS IN CONFLICT AND CONFLICT RESOLUTION : COHERENCE OR CONFUSION? (PARADIGME, TEORIJE I METAFORE U KONFLIKTU I RAZRJEŠENJU KONFLIKATA - KOHERENCIJA ILI KONFUZIJA?); u knjizi Sandole, Denis J. D. i Hugo van der Merwe, CONFLICT RESOLUTION THEORY AND PRACTICE : INTEGRATION AND APLICATION (TEORIJA I PRAKSA RAZRJEŠENJA KONFLIKATA - INTEGRACIJA I PRIMJENA), Manchester University Press, Manchester 1993;
- Sandole, Dennis J. D, CAPTURING THE COMPLEXITY OF CONFLICT : DEALING WITH VIOLENT ETHNIC CONFLICTS IN THE POSTWAR ERA (ANALIZA KOMPLEKSNOSTI KONFLIKTA - TEŠKI ETNIČKI KONFLIKTI U PERIODU POSLIJE HLADNOG RATA), Pinter, London i New York 1999;
- Sandole, Dennis J. D, CONFLICT RESOLUTION IN THE POST-COLD ERA (RJEŠAVANJE KONFLIKATA U POST-HLADNORATOVSKOJ ERI), ICAR Working Paper, George Mason University, Fairfax, Virginia oktobar 1992;
- Sandole, Denis J. D. i Hugo van der Merwe, CONFLICT RESOLUTION THEORY AND PRACTICE : INTEGRATION AND APLICATION (TEORIJA I PRAKSA RAZRJEŠENJA KONFLIKATA - INTEGRACIJA I PRIMJENA), Manchester University Press, Manchester 1993;
- Sekulić, Tomislav, SEOBE KAO SUDBINA, Novi svet, Priština 1994;
- Stefanović, Mladen, ZBOR DIMITRIJA LJOTIĆA 1934 - 1945, Narodna knjiga, Beograd 1984;

b) Dnevna štampa, periodika i elektronski mediji*

- **ARGUMENT**, Beograd: 47, 49, 54, 56, 61, 63, 64, 67, 88, 189.
- **ASSOCIATED PRESS - AP** (Ujedinjena štampa): 122.
- **BLIC**, Beograd: 84, 99, 101, 104, 107, 121, 122, 132, 134, 152, 154, 164, 175.
- **BORBA**, Beograd: 37, 60.
- **BRE!**, Beograd: 69, 77.
- **CABEL BROADCASTING STATION - CBS** (Američka kablovska televizija): 122.
- **CABEL NETWORK NEWS - CNN** (Američka kablovska TV mreža): 107, 129.
- **DANAS**, Beograd: 89, 90, 93, 103, 105, 108, 109, 113, 124, 125, 129, 130, 132, 145, 178.
- **DNEVNIK**, Novi Sad: 104, 110, 126, 137.
- **DUGA**, Beograd: 46, 52, 55, 58, 59, 64, 70, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 93, 94, 102, 113.
- **EL MUNDO** (Svijet), Madrid: 154.

- **EVROPSKI EKSPRES**, Frankfurt: 48.
- **GAZETA WIBORCZA** (Izborne novine), Varšava: 154.
- **GLAS AMERIKE**, srpski servis, Vašington: 106.
- **GLAS JAVNOSTI**, Beograd: 35, 55, 78, 92, 107, 109, 113, 115, 123, 124, 125, 126, 128, 130, 133, 138, 146, 148, 150, 153, 164, 177, 178.
- **GLOBUS**, Zagreb: 76.
- **HA'ARETZ** (Harec, Zemlja), Tel Aviv: 148.
- **HELSINŠKA POVELJA**, Beograd: 23.
- **IL GOIRNO** (Dnevnik, Milano): 128.
- **RAI - Italijanski nacionalni radio**: 89, 149.
- **JAVNOST**, Sarajevo, Pale: 57, 67, 73, 74, 185.
- **LA STAMPA** (Štampa, Torino - Turin): 133.
- **LIBERAZIONE** (Oslobođenje, Rim - Roma): 84.
- **MEDIJA KLUB**, Podgorica: 105.
- **NACIONAL**, Zagreb: 152.
- **NAŠA BORBA**, Beograd: 184.
- **NEDELJNE INFORMATIVNE NOVINE - NIN**, Beograd: 36, 47, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 66, 67, 69, 71, 73, 74, 76, 77, 79, 100, 135, 188.
- **NEDELJNI TELEGRAF**, Beograd: 105, 131, 132, 151, 164.
- **NEW YORK TIMES** (Njujork tajms), Njujork: 129.
- **NEZAVISNE NOVINE**, Banja Luka: 65, 66.
- **NEZAVISNE NOVINE**, Toronto: 116, 123.

* Većina korištenih medija imaju i svoju elektronsku varijantu. Manje stranaka uz to imaju i službenu web stranicu sa adresom na URL. Ovdje ćemo za primjer navesti službenu internet stranicu DSS: 62, 67, 68, 71, 72, 78, 93, 94, 110, 112, 147, 172, 173, 176, 180.

- **NOVI SVET**, Priština: 76.
- **NOVINSKA AGENCIJA BETA**, Beograd: 174.
- **POLITIKA**, Beograd: 90, 101, 102, 107, 108, 110, 111, 117, 124, 125, 126, 131, 148, 150, 175, 177.
- **PROFIL**, Viena - Beč: 99.
- **PRVE CRNOGORSKE NEZAVISNE ELEKTRONSKE NOVINE**, Podgorica: 176.
- **PRAVOSLAVLJE**, Beograd: 84.
- **RADIO 021**, Novi Sad: 138.
- **RADIO B92**, Beograd: 78, 174, 177.
- **RADIO SLOBODNA EVROPA**: 127.
- **REPORTER**, Banja Luka: 173, 178, 179.
- **REPUBLIKA**, Banja Luka: 103, 117.
- **RTV Srbija** (Srbijanska državna televizija), Beograd: 90, 146, 150.
- **SPONA**, Frankfurt: 48, 51, 54.
- **SVEDOK**, Beograd: 133, 137, 151.
- **"SVETIGORA"**, (Radio SPC), Cetinje: 101, 146.
- **TIME (TAJM)**, magacin, Njujork: 124.
- **TELEGRAF INTERNACIONAL**, Beograd: 68, 73, 88.
- **THE NEW YORK REVIEW OF BOOKS** (Njujorška revija knjiga): 145.
- **TREBINJE**, Trebinje: 102.
- **TRUD** (Rad), Moskva: 145.

- **VEK**, Moskva: 152.
- **VEČERNJE NOVOSTI**, Beograd: 106, 114.
- **VIJESTI**, Podgorica: 105.
- **VOJSKA**, Beograd: 91, 176.
- **VREME**, Beograd: 56, 59, 78, 111, 124, 132, 136, 191.
- **VREME INTERNATIONAL**, Beograd: 56, 58, 59, 61.
- **WALL STREET JOURNAL** (Volstrit žurnal), Njujork: 164.
- **WASHINGTON TIMES** (Vašington tajms): 27, 133, 163.

1. Registar ličnih imena

- **Aleksej III**, patrijarh Rusije: 21.
- **Andelković, Zoran**: 132.
- **Arkan**: vidi Željko Ražnjatović.
- **Barton, Džon** (John Burton): 93.
- **Batić, Vladan**: 125, 153.
- **Begin, Menahem** (Menachem Begin): 165.
- **Bets, K. Ričard** (Richard K. Betts): 34.
- **Bigović, Radovan**: 134.
- **Biserko, Sonja**: 14, 16, 23.
- **Broz, Josip Tito**: 136.
- **Budišin, Dušan**: 175.
- **Bulajić, Goran**: 138.
- **Buš, Džordž** (George Bush): 22, 27, 164.
- **Cigar, Norman**: 13, 15, 16, 19, 22.
- **“Corax”**: vidi Predrag Koraksić.
- **Čanak, Nenad**: 137, 149.
- **Čavoški, Kosta**: 36.
- **Čović, Nebojša**: 114.

- **Ćosić, Dobrica**: 19, 22, 84.
- **Delimustafić, Alija**: 179.
- **Dimitrijević, Vojin**: 134.
- **Drašković, Vuk**: 36, 67, 184.
- **Dučić, Jovan**: 21, 72, 102, 187.
- **Džervis, Robert** (Robert Jervis): 33, 85.
- **Đindić, Zoran**: 27, 36, 37, 68, 84, 137, 149, 150, 152, 153, 154, 180.
- **Đukanović, Milo**: 85, 86, 123, 152.
- **Đuričić, Miodrag**: 152.
- **Gavrilović, Momir**: 22, 179.
- **Gorbačov, Mihail**: 103.
- **Gol, Šarl de** (Charles de Gaulle): 55.
- **Grimaldi, Fulvio**: 84.
- **Hekerup, Hans** (Hans Haekkerup): 109, 110.
- **Hitler, Adolf**: 87.
- **Hoti, Skender**: 75.
- **Hrebeljanović, Lazar** (srpski knez iz XIV v.): 102.
- **Inić, Slobodan**: 16, 183.
- **Ivanić, Mladen**: 101.
- **Ivanović, Oliver**: 111.
- **Izetbegović, Alija**: 58, 70.
- **Jakšić, Marko**: 110, 112.

- **Jović, Borislav**: 184, 190.
- **Jović, Mirko**: 190.
- **Kadijević, Veljko**: 184.
- **Karadžić, Radovan**: 15, 21, 53, 54, 62, 66, 69, 101, 145.
- **Klauzevic, Karl fon** (Carl von Clausewitz): 95, 160.
- **Koprivica, Časlav**: 180.
- **Koraksić, Predrag** (Corax): 145.
- **Koštunica, Vojislav**: 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 28, 29, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192.
- **Krstić, Ninoslav**: 109.
- **Kun, S. Tomas** (Thomas S. Khun): 33, 85, 160.
- **Kusturica, Emir**: 127.
- **Labus, Miroljub**: 180.
- **Lazar** (car): vidi Hrebeljanović Lazar.
- **Lazić, Dragan**: 114, 115.
- **Lutovac, Zoran**: 114.

- Ljotić, Dimitrije: 62.
- Margolis, Hauard (Howard Margolis): 85.
- Marinkov, Rada: 138, 175, 176.
- Maršićanin, Dragan: 131, 132, 151, 175.
- Mesić, Stipe: 100.
- Mihajlov, Dejan: 133.
- Mihajlović, Dušan: 152, 153.
- Milošević, Slobodan: 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 27, 28, 29, 36, 37, 38, 47, 50, 52, 53, 54, 56, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 73, 74, 75, 76, 77, 83, 84, 87, 88, 89, 92, 94, 101, 105, 106, 109, 111, 122, 123, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 135, 136, 137, 146, 148, 149, 150, 152, 153, 154, 184, 185, 186, 187, 188.
- Mitrović, Milovan: 172.
- Mladić, Ratko: 125, 178.
- Nikson, Ričard (Richard Nixon): 165.
- Oven, Dejvid (David Oven): 164.
- Pavković, Nebojša: 21, 108.
- Perović, Latinka: 134.
- Pešić, Vesna: 68.
- Plavšić, Biljana: 187.
- Ponte, Karla del (Carla del Ponte): 129, 130, 178.
- Prodanović, Jaša: 183.

- Putin, Vladimir: 21, 77, 78.
- Radović, Amfilohije (mitropolit): 146.
- Radulović, Miloš: 94.
- Rakitić, Nikola: 67.
- Ražnjatović, Željko - Arkan: 138.
- Rubinštajn, E. Ričard (Richard E. Rubenstein): 161.
- Sandole, Dennis J.D: 33, 35, 92, 143, 163.
- Simić, Predrag: 103, 105, 117.
- Solženjicin (Solzhenitsyn): 144, 145.
- Stakić, Milomir: 133, 150.
- Šarović, Mirko: 100, 101.
- Šešelj, Vojislav: 14, 21, 36, 67, 111, 180, 184.
- Šimić, Predrag: 164.
- Tači, Hašim (Hashim Thaqi): 90.
- Tanasković, Darko: 134.
- Tito (vidi Broz, Josip).
- Tomić, Aleksandar: 179.
- Trajković, Momčilo: 112.
- Trajković, Rada: 113.
- Žorda, Klod (Claude Jorda): 178, 179.

2. Registar geografskih pojmova

- **Afganistan:** 49, 59, 116, 117.
- **Albanija:** 87, 110.
- **Athos** (Vidi i Sveta gora): 21.
- **Austro-Ugarska:** 187.
- **Balkan:** 13, 17, 22, 23, 114, 121, 149, 162, 175.
- **Baskija:** 78.
- **Beograd:** 20, 21, 22, 35, 36, 52, 53, 58, 63, 73, 74, 76, 77, 83, 100, 101, 103, 105, 108, 112, 114, 130, 131, 135, 137, 148, 151, 162, 165, 177, 178, 185, 187.
- **Bosna i Hercegovina:** 9, 14, 16, 21, 28, 48, 49, 53, 58, 61, 65, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 93, 94, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 106, 114, 115, 116, 136, 150, 154, 160, 163, 164, 172, 173, 174, 181, 185, 187, 189, 190.
- **Brisel:** 132.
- **Bugarska:** 87, 165.
- **Crna Gora:** 20, 27, 28, 29, 48, 76, 79, 85, 89, 91, 93, 99, 100, 103, 104, 105, 106, 123, 137, 146, 149, 150, 164, 166, 171, 172, 177, 181.
- **Čehoslovačka:** 95.
- **Dejton:** 185.

- **Drina** (rijeka): 48, 49, 53, 54, 61, 72, 73, 190, 191.
- **Egipat:** 165.
- **Evropa:** 57, 128, 148, 149.
- **Istočna Evropa:** 20, 188.
- **Francuska:** 90.
- **Gospić:** 130.
- **Grčka:** 87.
- **Hag:** 15, 16, 20, 22, 121, 124, 127, 130, 131, 177, 178.
- **Hercegovina:** 36.
- **Hilendar** (manastir): 21, 84.
- **Hrvatska:** 14, 28, 49, 103, 123, 165.
- **Italija:** 149.
- **Izrael:** 165.
- **Jugoslavija:** 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 22, 23, 27, 29, 35, 36, 37, 38, 45, 46, 47, 49, 50, 53, 55, 60, 61, 63, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 87, 90, 92, 99, 100, 103, 104, 105, 106, 107, 110, 112, 113, 115, 123, 125, 126, 127, 130, 132, 134, 136, 148, 149, 151, 162, 164, 166, 172, 176, 178, 179, 186, 187, 192.
- **Južna Afrika:** 128, 134.
- **Katalonija:** 78.
- **Kina:** 165, 177.
- **Knin:** 73.

- **Kosovo:** 9, 15, 20, 21, 22, 28, 36, 52, 55, 56, 59, 65, 69, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 90, 92, 93, 94, 99, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 122, 123, 125, 135, 136, 154, 163, 164, 166, 172, 176, 178, 179.
- **Koštica (selo):** 35.
- **London:** 13.
- **Mađarska:** 87.
- **Makedonija:** 21, 22, 106, 110.
- **Mali Zvornik:** 16, 173.
- **Malvini:** 49.
- **Metohija:** 74, 75, 109, 172, 176, 177.
- **Minhen:** 87.
- **Mitrovica:** 75, 110, 111, 128, 177.
- **Moskva:** 146.
- **Nova Kaledonija:** 49.
- **Njemačka:** 72, 175.
- **Pale:** 53, 73.
- **Peking:** 177.
- **Podgorica:** 73.
- **Preševska dolina:** 77, 79, 89, 90, 114, 165.
- **Račak:** 89, 125.
- **Republika Srpska (u BiH):** 16, 20, 21, 48, 49, 53, 61, 65, 67, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 100, 101, 126, 128, 172, 173, 174, 175, 185, 187.

- **Republika Srpska Krajina:** 49, 56, 63, 88, 103, 192.
- **Rumunija:** 87, 116.
- **Rusija:** 21, 23, 57, 144, 148.
- **Salzburg:** 186.
- **Sandžak:** 28, 75, 79, 103, 104, 105, 165.
- **Sarajevo:** 58, 70.
- **Sjedinjene Američke Države - SAD** (vidi United States of America - USA): 9, 13, 22, 27, 54, 55, 57, 69, 89, 102, 123, 144, 145, 146, 148, 149, 164, 179, 181.
- **Slavonija (istočna):** 103.
- **Slovačka:** 87.
- **Solun:** 186.
- **Srbija:** 13, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 23, 27, 28, 29, 35, 36, 40, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 57, 58, 60, 61, 62, 64, 66, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 84, 87, 88, 89, 92, 93, 94, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 109, 111, 112, 113, 114, 121, 122, 124, 125, 132, 134, 135, 136, 137, 143, 144, 146, 147, 149, 151, 153, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 171, 172, 173, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 183, 184, 187, 188, 189, 190, 191.
- **Srebrenica:** 58.
- **Srijem (zapadni):** 165.
- **SSSR:** 57.
- **Sovjetski Savez:** 103, 144, 145.
- **Sveta gora (Vidi i Athos):** 84.

- Španija: 75, 78, 90.
- Tajvan: 177.
- Trebinje: 21, 102.
- Trepča (rudnik): 92.
- Turska: 76.
- Vašington: 13, 130.
- Vijetnam: 49, 59.
- Virginija: 9.
- Vojvodina: 28, 36, 46, 52, 75, 79, 91, 92, 103, 111, 136, 137, 138, 149, 150, 153, 165, 175.
- Vukovar: 187.
- Zagreb: 103.
- Zapad: 15, 20, 21, 22, 27, 50, 65, 74, 129, 186, 187, 188, 189.

3. Ostali (pravni i drugi) subjekti

- Administracija SAD: 55, 132.
- Albanci: 45, 50, 52, 74, 76, 77, 90, 103, 108, 111, 115, 117, 123, 125, 134, 150, 154, 177.
- Amerikanci: 64.
- Američki institut za mir (Vašington): 23.
- Balkanološki institut (Vašington): 13.
- Bošnjaci (Muslimani): 45, 49, 52, 69, 70, 105, 177.
- Bugari: 28.
- Centralni komitet SK Srbije: 20.
- Demokratska opozicija Srbije - DOS: 20, 27, 28, 38, 50, 106, 137, 149, 151, 165, 181.
- Demokratska stranka - DS: 27, 36, 37, 38, 68, 137, 149.
- Demokratska stranka Srbije - DSS: 15, 21, 27, 35, 37, 38, 48, 49, 53, 60, 64, 67, 71, 72, 78, 93, 101, 104, 110, 111, 112, 114, 115, 131, 133, 137, 138, 146, 147, 150, 151, 153, 171, 172, 175, 179, 180.
- Demokratski pokret Srbije - DEPOS: 37, 38.
- Evropska unija - EU: 55, 148, 164.
- Fašistički pokret "ZBOR" (Ljotić): 62.
- Građanski savez Srbije - GSS: 27, 67, 149.

- Haški tribunal: vidi **Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju**.
- Helsinški komitet za ljudska prava u Srbiji: 23.
- Hrvati: 45, 69, 102.
  - bosanski Hrvati: 100.
- Institut za analizu i razrješenje konflikta na Džordž Mejsn univerzitetu: 9.
- Institut za filozofiju i društvenu teoriju u Beogradu: 36.
- Institut za društvene nauke u Beogradu: 36.
- Jevreji (Izraelci): 117, 125.
- Koalicija "ZAJEDNO": 38, 53, 64, 67.
- Komisija za istinu i pomirenje SRJ: 126, 127, 128, 134.
- Kontakt grupa (Velikih sila): 73, 189, 190.
- Kontraobavještajna služba - KOS: 179.
- Mađari: 45.
- Makedonci: 49.
- **Međunarodna zajednica**: 20, 23, 40, 53, 54, 56, 58, 59, 64, 65, 66, 73, 76, 77, 87, 88, 89, 91, 92, 94, 107, 108, 110, 114, 116, 121, 130, 131, 135, 147, 148, 149, 150, 152, 154, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 177, 181, 185, 186, 187.
- **Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (Hag)**: 16, 20, 22, 59, 66, 121, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 134, 148, 150, 160, 163, 177, 178, 179, 181.
- **Međunarodni sud pravde**: 127.
- **Ministarstvo odbrane SAD**: 9.

- **Misija Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini - UNMIBH**: 22.
- **Misija Ujedinjenih nacija na Kosovu - UNMIK**: 78, 109, 111, 112.
- **Mornarica SAD**: 9.
- **Muslimani** (vidi Bošnjaci).
- **Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije - NOVJ**: 62.
- **Nijemci**: 45, 72.
- **Njujorški institut Istok-Zapad**: 27.
- **Organizacija Ujedinjenih nacija**: 109, 111, 127, 172.
- **Palestinci**: 117.
- **Pariška grupa za reprogramiranje dugova**: 132.
- **Partija demokratskog progresa - PDP**: 101.
- **Partija srpskog jedinstva**: 137.
- **Republikanska stranka Kosova**: 75.
- **Romi**: 28, 52.
- **Saborna stranka**: 67.
- **Savjet bezbjednosti UN**: vidi **Vijeće sigurnosti UN**.
- **Sjeveroatlantski pakt - NATO-pakt**: 21, 59, 65, 77, 107, 108, 109, 123, 124, 125, 126, 128, 148, 162.
- **Sovjetska armija**: 62.
- **Srbi**: 14, 15, 19, 37, 38, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 68, 72, 73, 76, 77, 99, 100,

- 102, 103, 110, 112, 113, 115, 116, 122, 123, 125, 136, 144, 149, 154, 171, 172, 175, 177, 179, 186, 189, 191.
- **bosanski Srbi**: 53, 54, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 70, 73, 88, 100, 101, 102, 145, 190, 191.
  - **hrvatski Srbi**: 88.
  - **kosovski Srbi**: 112.
  - **vojvodanski Srbi**: 112.
  - **Srbijanske snage bezbednosti** (Združne snage bezbednosti SRJ): 56, 90, 94, 109, 163.
  - **Srpska Akademija nauka i umetnosti - SANU**: 173.
  - **Srpska demokratska stranka - SDS**: 21, 61, 67, 69, 100, 101.
  - **Srpska policija**: vidi **Srbijanske snage bezbednosti**.
  - **Srpsko nacionalno veće** (na Kosovu): 110.
  - **Srpska pravoslavna crkva - SPC**: 21, 84, 102, 127, 136, 146, 147, 172.
  - **Srpska radikalna stranka - SRS** (Radikalna partija Srbije): 21, 67, 111.
  - **Srpski nacionalni savet**: 110.
  - **Srpski pokret obnove - SPO**: 67.
  - **Socijalistička partija Srbije - SPS**: 21, 54, 70, 111, 132, 137, 146.
  - **Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu**: 19, 36, 53.
  - **Univerzitet u Prištini**: 173.
  - **Vijeće sigurnosti UN**: 178.
  - **Rezolucija vijeća sigurnosti br. 1244**: 107, 108, 110.

- **Vlada Bosne i Hercegovine**: 127.
- **Vlada Republike Srbije** (parlament, skupština): 36, 83, 111, 149.
- **Vlada SR Jugoslavije**: 83, 105, 108, 111, 113, 114, 127, 149, 153.
- **Vojska Republike Srpske - VRS**: 20, 102.
- **Vojska SR Jugoslavije - VSRJ** (srbijanska vojska, armija): 15, 21, 22, 56, 107, 108, 109, 123, 176, 179.

SKRAĆENICE

AK-47	=	Automat Kalašnjikov, m 47
AP	=	Associated Press (Asošijetid pres)
BiH	=	Bosna i Hercegovina
BK TV	=	B-kanal TV Beograd
CBS	=	Cabel Broadcasting Station (Američka TV mreža)
CK SK	=	Centralni komitet Saveza komunista
CNN	=	Cabel Network News (Američka kablovska televizijska mreža)
DEPOS	=	Demokratski pokret Srbije
DOS	=	Demokratska opozicija Srbije
DS	=	Demokratska stranka
DSS	=	Demoratska stranka Srbije
EU	=	Evropska unija
EZ	=	Evropska zajednica
GSS	=	Graddanski savez Srbije
KFOR	=	Kosovo - Force (Snage UN na Kosovu)
KOS	=	Kontraobavještajna služba (vojske SRJ)
MKSJ	=	Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (Hag)
NATO	=	Northatlantic Treaty Organization (Sjevernoatlantski pakt)
NGO	=	Nongovernment Organization (Nevladine organizacije)

NIN	=	Nedeljne informative novine
ORT	=	Ruska TV, Prvi kanal
OUN	=	Organizacija Ujedinjenih nacija
PDP	=	Partija demokratskog progresa
RAI	=	Radio - Italia, Radio televizija - Italia (Italijanska radiotelevizija)
RS	=	Republika Srpska
RSK	=	Republika Srpska Krajina
RTV	=	Radio televizija
SAD	=	Sjedinjene Američke Države
SB	=	Savjet bezbjednosti
SDS	=	Srpska demokratska stranka (Vidi i SDS BiH)
SDS BiH	=	Srpska demokratska stranka Bosne i Hercegovine (Vidi i SDS)
SFRJ	=	Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija
SNP	=	Socijalistička narodna partija
SPO	=	Srpski pokret obnove
SPS	=	Socijalistička partija Srbije
SR	=	Savezna Republika
SRJ	=	Savezna Republika Jugoslavija
SRS	=	Srpska radikalna stranka
UN	=	United Nations (Ujedinjene nacije)
UNMIK	=	United Nations Mission in Kosovo (Misija Ujedinjenih nacija na Kosovu)
URL	=	Uniform resource locator (Jedinstveni registar adresa na Internetu)
US	=	United States (Sjedinjene države - Amerike)
VJ	=	Vojska Jugoslavije (Vojska SRJ)

BILJEŠKA O AUTORU

Američki naučnik, dr. Norman Cigar je svjetski poznati publicista, analitičar i istraživač. Rođen je 1948. godine u Trstu.

Studirao je na Univerzitetu u Oksfordu u Engleskoj, doktorirao na temu: SOCIJALNA POVIJEST FESA (Maroko).

Bio je vojno-politički analitičar u Pentagonu, a sada je redovni profesor na Studijama za nacionalnu bezbjednost na Mornaričkoj ratnoj školi Sjedinjenih Američkih Država.

Bio je predavač na Univerzitetu Viskonzin (Wisconsin) u Medisonu (Madison), te rukovodio Detašmanom za strategijska istraživanja u Fort Bragu (Ft. Bragg), sjeverna Karolina i angažovan kao saradnik istraživač na Balkanološkom institutu u Vašingtonu (Washington) i viši saradnik na Programu javnog međunarodnog prava i vanjske politike.

Objavio je više radova o događajima u bivšoj Jugoslaviji. Za bosanskohercegovačku i jugoistočnoevropsku javnost posebno su interesantne dvije, objavljene i na bosanskom jeziku: **GENOCIDE IN BOSNIA - THE POLICY OF ETHNIC CLEANSING** (GENOCID U BOSNI I HERCEGOVINI - POLITIKA ETNIČKOG ČIŠĆENJA), Washington 1995., Sarajevo 1998. i **A PRIMA FACIE CASE FOR THE INDICTMENT OF SLOBODAN MILOŠEVIĆ**

(DOVOLJNO DOKAZA ZA PODIZANJE OPTUŽNICE PROTIV SLOBODANA MILOŠEVIĆA), koautor sa Paulom Vilijamsom - Paul Williams, London 1996., Sarajevo 1998., te dvojezična publikacija **ULOGA SRPSKIH ORIJENTALISTA U OPRAVDANJU GENOCIDA NAD MUSLIMANIMA BALKANA** (THE ROLE OF SERBIAN ORIENTALISTS IN JUSTIFICATION OF GENOCIDE AGAINST MUSLIMS OF THE BALKANS), Sarajevo, 2000. Na Bosnu i Hercegovinu odnosi se i njegova studija **THE RIGHT TO DEFENSE - CONSIDERATIONS ON THE ARMS EMBARGO TO THE ARMY OF R BiH** (PRAVO NA ODBRANU - RAZMIŠLJANJA O EMBARGU NA ORUŽJE ARMIIJE R BiH), London 1995.

Pored svojih obaveza i učešća na brojnim međunarodnim naučnim skupovima dr. Cigar se odlučno angažovao na suzbijanju destruktivnih fašističkih i fašistoidnih pojava, te analizi nastajanja i funkcionisanja savremenih sukoba u svijetu. U tom okviru saradivao je u desetinama uglednih listova kao što su: Vošington post (Washington Post), Baltimor san (The Baltimore Sun), Defense Njus (Defense News), Atlanta konstitjušn (The Atlanta Constitution), Vošington tajms (Washington Times), Sandej telegraf (The Sunday Telegraph), Kriščn sajens monitor (The Christian Science Monitor), Ljiljan, Rilindja, Vreme, Globus, Vol strit džrnal (Wall Street Journal) i td.

Analitičan, minuciozan i uporan Cigarov istraživački postupak oslonjen na neoboriva fakta i činjenice kojima obiluju njegovi naslovi naišao je na pozitivan odaziv u mnogim prikazima uglednih listova, časopisa i RTV stanica.

SADRŽAJ

	PREDGOVOR BOSANSKOM IZDANJU	13
	PREDGOVOR ENGLESKOM IZDANJU	19
I	U V O D	25
II	OSNOVNI POJMOVI	31
	1. PARADIGME I ANALIZA KONFLIKTA	33
	2. NIVO ANALIZE	35
	3. IZGRADNJA KOŠTUNIČINE IDEOLOŠKE BITI - FORMIRANJE PARADIGME ZA VRIJEME PERIODA KOJE JE PROVEO U OPOZICIJI	39
III	PARADIGMA JEDNOG NACIONALISTE	43
	1. VIZIJA SRBIJE I SRBA	45
	2. CILJEVI, PUITEVI I SREDSTVA	54
	3. KO JE ODGOVORAN? LIČNOSTI I IDEOLOŠKE VRIJEDNOSTI	61
	4. RJEŠAVANJE KONFLIKATA I PARADIGMA ...	69
IV	REALNOST POLITIČKE MOĆI I PARADIGME	81
	1. NOVI POLITIČKI AMBIJENT - KOLIKO JE TO RAZLAZ?	83
	2. DA LI TO ZNAČI I PROMJENU PARADIGME?	85
	3. PONOVA OCJENA METODA	87
V	OCJENA POKAZATELJA PROMJENA	97
	1. BOSNA I HERCEGOVINA	99
	2. UNUTRAŠNJA STRUKTURA SR JUGOSLAVIJE	103

	3. CRNA GORA	104
	4. KOSOVO	106
VI	KONFRONTIRANJE U PROŠLOSTI KAO OGLEDALO KONFLIKTA	119
	1. ZLOČIN I KAZNA	121
	2. ŠTA UČINITI SA MILOŠEVIĆEM?	128
	3. MILOŠEVIĆ KAO PROBLEM	135
VII	IZGLEDI ZA BUDUĆNOST	141
	1. GRAĐANSKO DRUŠTVO?	143
	2. OGRANIČENJA POLITIČKOG MILJEA	147
VIII	Zaključak	157
IX	PRILOZI	169
	<i>Prilog 1.</i> DODATAK BOSANSKOM IZDANJU	171
	<i>Prilog 2.</i> DEMOKRATA NA VELIKOSRPSKI NAČIN	183
	- Bez objašnjenja vlastite uloge	183
	- Da je on bio u Dejtonu	185
	- Druga Jugoslavija nije ni postojala	186
	- Zapad protiv moderne Srbije	187
	- Rat za "drugo plućno krilo"	189
	- Nacionalizam doveden do rasizma	190
	IZVORI	195
	REGISTRI	205
	SKRAĆENICE	223
	BILJEŠKA O AUTORU	227
	SADRŽAJ	229

Lektor :
Kadira Hadžić

Korektor i registri :
Azra Fišer

DTP :
Meldijana Arnaut

Naslovna strana: **KULT**

Štampa :

Tiraž:
1000